

**INFORMACIJA**  
**O POTREBI UNAPREĐENJA NJEGE I KVALITETA ŽIVOTA LICA OBOLJELIH**  
**OD DEMENCIJE NA TERITORIJI GLAVNOG GRADA PODGORICA, SA**  
**PREDLOGOM ZAKLJUČAKA**

Mentalno zdravlje, blagostanje i zaštita prava osoba sa invaliditetom integrisani su kao jedan od globalnih prioriteta u okviru Programa održivog razvoja do 2030. godine, koji su države članice Ujedinjenih nacija (UN) usvojile na Samitu o održivom razvoju 2015. godine.

Polazeći od navedenog dokumenta, u maju 2017. godine Svjetska zdravstvena skupština usvojila je Globalni akcioni plan za odgovor javnog zdravlja na demenciju 2017-2025. godina. Planom se definišu sveobuhvatne aktivnosti usmjerene na kreatore politika, međunarodne, regionalne i nacionalne partnere, ali i Svjetsku zdravstvenu organizaciju, u oblastima kao što su: povećanje svijesti o demenciji i uspostavljanje inicijativa za partnerstvo sa demencijom; smanjenje rizika od demencije; dijagnoza, liječenje i njega; istraživanja, inovacije i podrška njegovateljima oboljelih od demencije. Za donosiocje politika i istraživače uspostavljena je Opservatorija globalne demencije, kako bi se olakšalo praćenje i razmjena informacija o politikama demencije, pružanju usluga, epidemiologiji i istraživanju.

Takođe, na nacionalnom nivou Strategijom zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori 2019-2023. godine, u oblasti tretmana i rehabilitacije, kao jedna od prioritarnih aktivnosti identifikovana potreba da se podrže uslovi za osnivanje kriznih centara/timova, dnevnih centara i klubova, pri civilnom sektoru.

Demencija je sindrom uzrokovan bolešću mozga, koji može dramatično da naruši kognitivne funkcije kao što su govor, pamćenje i sposobnost donošenja odluka do te mjere da remeti svakodnevni život. Pored toga, demencija može da prouzrokuje promjene ličnosti, a vrlo često osobe sa ovim stanjem ne mogu da kontrolišu svoje emocije. Demencija uglavnom pogađa osobe preko 65 godina starosti, ali sve češće i mlađe osobe. Alchajmer (Alzheimer) je najčešći tip demencije koji nastaje kao posljedica Alchajmerove

bolesti. Prema većini istraživanja i do 70% svih demencija prouzrokovano je upravo Alchajmerovom bolešću. Riječ je o teškoj degenerativnoj bolesti koja uzrokuje nepovratne promjene u moždanom tkivu, koja ne bira pol, nacionalnost, inteligenciju i može da se pojavi u bilo kom uzrastu.

U završnoj fazi demencije bolesnici su vezani za postelju, gubi se normalna komunikacija, osoba postaje sve više zavisna od okoline i na kraju uopšte nije sposobna da se stara o sebi.

Preporučuje se da osobe sa Alchajmerovom bolešću vode što normalniji život, posebno u početnoj fazi bolesti, ali kako bolest napreduje neminovno im je sve više potrebna pomoć. Poželjno je da okolina bolesnika i svakodnevna rutina po mogućnosti ostanu isti, jer je njihova sposobnost prilagođavanja smanjena. Na stanje oboljelog povoljno utiče stalna umjerena fizička aktivnost i hobiji, a takođe je važna i emocionalna podrška jer smanjuje strahove, depresivnost i osjećaj napuštenosti.

Kod ireverzibilnih, degenerativnih bolesti poput Alchajmerove bolesti, ne postoji mogućnost izlječenja, što znači da se terapija u najboljem slučaju odnosi na usporavanje razvoja simptoma. Dakle, svrha terapije je poboljšanje kvaliteta života oboljelih osoba i njihovih porodica, što još veći značaj daje aktivnostima usmjerenim na pomoć porodicama i ustanovama u kojima su smještene osobe sa demencijom.

Kako demencija ima značajan psihološki, društveni i ekonomski uticaj na njegovatelja, porodicu oboljelog i širu zajednicu, neophodno je preduzeti odgovarajuće aktivnosti sa akcentom na prevenciju, prepoznavanje i podršku oboljelima, ali i obezbijediti da se stigma i svi prateći problemi svedu na minimum.

Da bi se ovi ciljevi ostvarili potrebno je unaprijediti institucionalnu podršku za rad i na svim nivoima zdravstvene zaštite obezbijediti kvalitetnu uslugu svim pacijentima koji imaju oboljenja mentalnog zdravlja. Značajnu ulogu u tome ima i edukacija lica koje dolaze u kontakt sa osobama oboljelih od demencije.

Cilj ove informacije je da ukaže na najvažnije izazove i otvorena pitanja u vezi sa njegom i liječenjem lica oboljelih od demencije, ali i da predloži rješenja za unapređenje kvaliteta života ovih lica u Glavnom gradu, polazeći od nadležnosti koje u rješavanju ovih pitanja imaju jedinice lokalne samouprave.

Procjenjuje se da u svijetu od demencije trenutno boluje više od 44 miliona ljudi, što za posljedicu ima ogromne troškove za zdravstvene sisteme država, ali i za porodice oboljelih. Zbog činjenice da ova bolest uzima sve više maha u svijetu, Svjetska zdravstvena organizacija prepoznaje demenciju kao jedan od prioriteta javnog zdravlja.

U Crnoj Gori ne postoji registar oboljelih od demencije, koji bi nadležnim organima bio potreban radi boljeg istraživanja i rada u ovoj oblasti, ali po statistici Svjetske zdravstvene organizacije kod nas ima oko 8000 oboljelih od demencije i primjetno je da svake godine njihov broj raste.

Značajan broj ovih lica smješten je u domovima za stare, u okviru odjeljenja demencije. Međutim, unapređenje zdravstvene politike u narednom periodu, podrazumijeva realizovanje projekata u saradnji sa civilnim sektorom sa akcentom na prevenciju, prepoznavanje i podršku populaciji sa demencijom, ali i uspostavljanje i razvijanje mreže vaninstitucionalnih oblika zaštite ovih lica. U tom smislu, uspostavljena je usluga dnevni boravak koju pruža NVO Futura i Dom starih "Grabovac" za teritoriju opštine Kotor, kao i usluga savjetovanja odraslih i starih lica oboljelih od demencije na teritoriji Glavnog grada, koju pruža NVO Futura.

S obzirom da nadležnim institucijama često nedostaju adekvatna i praktična rješenja za brojne probleme koji prate kvalitetnu zdravstvenu uslugu ovim pacijentima, uključivanje i doprinos organizacija civilnog društva sve više dobija na značaju.

U tom smislu uloga i angažovanje nevladinih organizacija je posebno korisno u oblasti:

- Prevencije i prepoznavanja oboljelih od demencije,
- Unapređenja znanja i vještina svih subjekata koji se bave prevencijom, liječenjem i rehabilitacijom takvih bolesnika,

- Pomoć porodicama i ustanovama u kojima su smještene osobe sa demencijom,
- Smanjivanju zavisnosti ovih lica od ljudi u okruženju u svakodnevnom funkcionisanju,
- Pomaganje i edukacija svih lica koja dolaze u kontakt sa osobama oboljelih od demencije, posebno lica iz najuže porodice.

U sprovođenju navedenih aktivnosti u našem civilnom sektoru, već izvjesno vrijeme zapaženu ulogu ima **NVO "FUTURA"**. Ova nevladina organizacija od 2015. godine sprovodi aktivnosti koje su primarno usmjerene na poboljšanje kvaliteta života osoba oboljelih od demencije, Alchajmera, kao i podrške njihovim porodicama i njegovateljima. Njihove aktivnosti uključuju i procjenu stanja, pružanje odgovarajućeg tretmana pacijentima i uspostavljanje pozitivne komunikacije između pacijenata i njihovih članova porodice, u cilju unapređenja kvaliteta njihovog odnosa. Osim toga, ovo udruženje promoviše postojeće usluge zdravstvenog sistema i unapređuje saradnju porodica sa nadležnim institucijama.

NVO „FUTURA“ intenzivno sprovodi različite programe, projekte prevencije i podrške kao što je "Savjetovalište za demenciju", Grupe podrške porodicama „Alzheimer Caffé“, usluga geronto domaćica u cilju svakodnevne pomoći u kući, edukacija i promocija zdravih stilova života i dr. Programi se realizuju u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje, Glavnim gradom, Ministarstvom sporta, Ministarstvom zdravlja, JZU Dom zdravlja Podgorica, Medicinskim fakultetom, Sekretarijatom za lokalnu samoupravu Glavnog grada. U okviru saradnje sa Medicinskim fakultetom oformljen je Istraživački centar koji će se baviti analizom i istraživanjem Alchajmerove bolesti u Crnoj Gori, dok je Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu akreditovao program "Rano otkrivanje, prepoznavanje prvih simptoma demencije, prevencija i edukacija za pravilan tretman i njegu starijih lica i oboljelih od demencije i Alchajmerove bolesti" .

U okviru saradnje sa opštinom Nikšić, po završetku pilot projekta, finansiranog od Evropske unije i Vlade, nastavio je sa radom Dnevni centar za osobe sa demencijom.

Svojim dosadašnjim aktivnostima, ova nevladina organizacija je pokazala spremnost da sarađuje i bude spona između građana, Vlade i nadležnih



ustanova i institucija u dijelu stručne podrške licima oboljelim od demencije i članovima porodice uključenim u njegu oboljelog lica.

Prema mišljenju stručnjaka uvođenje novih servisa, kao što su savjetovališta i dnevni centri mogu mnogo da doprinesu u održavanju socijalnih kontakata osoba sa početnom demencijom, kao i da olakšaju porodici u njegovanju oboljelih u kućnim uslovima.

Kako i u Glavnom gradu postoji potreba da se unaprijedi njega i kvalitet života lica oboljelih od demencije i pomogne porodicama koje su suočavaju sa tim problemima, predlažemo da Skupština Glavnog grada usvoji sljedeće:

### **ZAKLJUČKE**

- 1. USVAJA SE Informacija o potrebi unapređenja njege i kvaliteta života lica oboljelih od demencije na teritoriji Glavnog grada Podgorica.**
2. Skupština Glavnog grada iskazuje opredijeljenost da, u okviru svojih nadležnosti, doprinese unapređenju njege i kvaliteta života lica oboljelih od demencije na teritoriji Glavnog grada Podgorica.
3. Zadužuje se Sekretarijat za socijalno staranje da, u okviru svojih nadležnosti, u cilju poboljšanja kvaliteta života lica oboljelih od demencije i pomoći porodicama i ustanovama u kojima su smještene oboljele osobe, Skupštini Glavnog grada predloži odgovarajuće mjere i aktivnosti.
4. Zadužuje se Agencija za izgradnju i razvoj Podgorice DOO da, u okviru svojih nadležnosti, gradonačelnici Glavnog grada dostavi predlog odluke o davanju u zakup poslovnog prostora u svojini Glavnog grada, bez naknade, za potrebe dnevnog centra za lica oboljela od demencije, shodno odredbi člana 16 stav 1 alineja 6 i člana 20 Odluke o davanju u zakup poslovnog prostora u svojini Glavnog grada Podgorice.